

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип
Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip
Macedonia

Voronezh State University
Russia

Прва меѓународна научна конференција

Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Македонија	Воронешки државен универзитет Русија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип Македонија	Воронежский государственный университет Россия
Goce Delcev University in Stip Macedonia	Voronezh State University Russia

Прва меѓународна научна конференција Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

Ф И Л К О F I L K O

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016
Штип Штип Stip

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Јулиа Дончева, (Бугарија)
Нецати Демир, (Турција)
Зеки Ѓурел, (Турција)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Данијела Костадиновиќ (Србија)
Тамара Валчиќ- Булиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Реа Лујиќ (Хрватска)
Биљана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (БиХ)

Технички секретар
Татјана Уланска
Марија Тодорова

Главен и одговорен уредник
Драгана Кузмановска

Јазично уредување
Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Софија Заболотнаја (руски јазик)
Биљана Иванова (англиски јазик)

Техничко уредување
Костадин Голаков
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија
Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование
(1; 2016 ; Штип)

Зборник на трудови / Прва меѓународна научна конференција
филологија, култура и образование, 18-19 март 2016, Штип = Сборник
статей / Первая международная научная конференц, 18-19 марта
2016, Штип = Conference proceedings / First International Scientific
Conference, 18-19 March 2016, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце
Делчев”, 2016. - 1119 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-308-9

1. Насп. ств. насл. - I. Международная научная конференц
(1; 2016 ; Штип) види Меѓународна научна конференција филологија,
култура и образование (1 ; 2016 ; Штип). - II. First International
Scientific Conference (1 ; 2016 ; Схтип) види Меѓународна научна
конференција филологија, култура и образование (1 ; 2016 ; Штип)
а) Културологија - Собери
COBISS.MK-ID 101960202

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Ева Гёргиевска (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Софья Заболотная (Россия)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Юлиа Дончева (Болгария)
Неджати Демир (Турция)
Зеки Гюрел (Турция)
Ахмед Гюншен (Турция)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Даниела Костадинович (Сербия)
Тамара Валчич- Булич (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Реа Луйич (Хорватия)
Биляна Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)

Ученый секретарь

Татьяна Уланска
Мария Тодорова

Главный редактор
Драгана Кузмановска

Языковая редакция
Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)
Софья Заболотная (русский язык)
Биляна Иванова (английский язык)

Техническое редактирование
Костадин Голаков
Славе Димитров

Адрес организационного комитета
Университет им. Гоце Делчева – Штип
Филологический факультет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет
Филологический факультет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия
Э-почта: filko.conference@gmail.com
Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Violeta Dimova (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Daniela Koceva (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Necati Demir (Turkey)
Zeki Gurel (Turkey)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Rea Lujic (Croatia)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)

Conference secretary

Tatjana Ulanska
Marija Todorova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Sofya Zabolotnaya (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Andonova Albena - FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE AT WORK IN A SMALL GROUP.....	17
2. Асимопулос Панайиотис - УМЕНЬШИТЕЛЬНЫЕ СУФФИКСЫ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МОРФОСЕМАНТИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ ГРЕЧЕСКОМ, РУССКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ	23
3. Vabic – Vjelic Olgica - APPLICATION OF POETRY WORKSHOPS IN KINDERGARTEN	33
4. Басовска Мери, Ивановска Билјана - НАЧИНИ НА ИЗРАЗУВАЊЕ НА ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ ВО ЈАЗИЧНИОТ ПАР ГЕРМАНСКИ – МАКЕДОНСКИ	41
5. Белчев Толе, Младеноски Ранко - МЕТАЛИТЕРАТУРНИТЕ СЕГМЕНТИ ВО „ТЕАТАРСКИ РОМАН“ НА БУЛГАКОВ И ВО „ВЕШТИЦА“ НА АНДОНОВСКИ	51
6. Бердникова Ольга - НОВЫЕ РЕАЛИСТЫ» В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	61
7. Бизоев Никола - ВАЛОРИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА	71
8. Бијелиќ Бисера – ИМАГОЛОШКИТЕ СЛИКИ ЗА ИСТОКОТ И ЗАПАДОТ ВО ДРАМИТЕ НА ДЕЈАН ДУКОВСКИ И ГОРАН СТЕФАНОВСКИ	81
9. Божиновски Александар, Методијески Дејан - ИНФОРМАЦИОНИТЕ СИСТЕМИ ЗА ПРИВАТНО СМЕСТУВАЊЕ КАКО ФАКТОР ЗА КУЛТУРНОТО ЗНАЧЕЊЕ НА ТУРИЗМОТ	93
10. Величковска Родна - КУЛТУРНА СОРАБОТКА МЕЃУ РУСИЈА И МАКЕДОНИЈА ИЗРАЗЕНА ПРЕКУ ЗАПОЗНАВАЊЕ НА КУЛТУРНИТЕ ВРЕДНОСТИ НА ОБРЕДНО-ПЕЈАЧКИТЕ ЖАНРОВИ	101
11. Веновска-Антевска Снежана - ПРАГМАТСКО-КОГНИТИВНИОТ АСПЕКТ НА ЛЕКСИЧКОСЕМАНТИЧКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ ЗА ИЗРАЗУВАЊЕ НА МОДАЛНОСТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	111
12. Власова Марина - ЭЛЕМЕНТЫ СОКРАТИЧЕСКОГО ДИАЛОГА В ФИЛЬМЕ ДЖИМА ДЖАРМУША «КОФЕ И СИГАРЕТЫ»	119
13. Гилова Лидија - ЕВАЛУАЦИЈА НА РАБОТАТА НА УЧИЛИШТЕТО ВО ПОДРАЧЈЕТО – ПОЛОЖБА НА УЧЕНИЦИТЕ	125
14. Грачева Жанна – МАРКЕМАЛОГИЈА И ОПРЕДЕЛЕНИЕ АВТОРСТВА ТЕКСТА	135
15. Грујовска Сашка - NOMINA AGENTIS ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	141

16. Ghentulescu Raluca - METAPHORS IN TECHNICAL-SCIENTIFIC TEXTS	147
17. Demir Necati - PETROGLYPHS AS A SOURCE OF URAL-ALTAIC PEOPLE'S LANGUAGE, HISTORY AND CULTURE	155
18. Денкова Јованка - АНИМАЛИЗМОТ КАКО ТЕМА ВО КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА	163
19. Дѳгтева Јрославна - ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД КАК МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ПРОБЛЕМА	171
20. Димова Виолета - РЕЦЕПЦИЈАТА НА РУСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА	179
21. Dimova Mariya, Milcheva Hristina - THE TRAINING OF GERIATRIC SPECIALISTS IN MEDICAL COLLEGE AT TRAKIA UNIVERSITY, STARA ZAGORA, BULGARIA - IMPORTANT TOOL OF SOCIAL POLICY FOR ACHIEVING BETTER QUALITY OF LIFE FOR OLD PEOPLE	185
22. Донев Драган – ПРОБЛЕМИ СО ПРИБЕЛЕЖУВАЊЕ НА СТУДЕНТИТЕ ПРИ КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ	191
23. Ѓорѓиева Димова Марија – НАРАТИВНИ ХИЈАЗМИ: КНИЖЕВНОСТА КАКО ИСТОРИЈА, ИСТОРИЈАТА КАКО КНИЖЕВНОСТ	199
24. Ѓорѓиевска Ева, Маролова Даринка - КРИЗАТА НА ИСТОРИЈАТА И НА КНИЖЕВНИОТ ЛИК ВО РОМАНОТ „ЧОВЕК БЕЗ СВОЈСТВА“ НА РОБЕРТ МУЗИЛ	209
25. Заболотная Софђа - ИМЯ КАК ХРОНОТОП: О КЛЮЧЕВЫХ ТОЧКАХ ПОНИМАНИЯ ТЕКСТА	217
26. Зайналова Лариса - СОХРАНЕНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ЭКСПРЕССИВНОГО СИНТАКСИСА С. ДАЛИ В ПЕРЕВОДНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (НА ПРИМЕРЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ С. ДАЛИ).....	225
27. Зарецкая Виктория - КОНЦЕПТ МЕССИИ В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ПРОЗЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА Д. РУБИНОЙ «ВОТ ИДЕТ МЕССИЯ!»)	231
28. Ivanova Biljana, Kuzmanovska Dragana, Kirova Snezana - PREFIX NEGATION IN ENGLISH, GERMAN, AND MACEDONIAN LANGUAGE IN THE TEACHING PROCESS - ANALYSIS OF EXPLICIT LEXICAL PREFIX NEGATIONS	237
29. Ивановска Билјана, Кусевска Марија, Даскаловска Нина - ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ И МОДАЛНОСТА КАКО НЕГОВА КАРАКТЕРИСТИКА ВО МЕЃУЈАЗИКОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	247
30. Ивановска Лела - УЛОГАТА НА СТУДЕНТИТЕ ВО ПРОЦЕСОТ НА ЕВАЛВАЦИЈА НА НАСТАВНИОТ КАДАР	255
31. Игнатовска – Димитрова Христина – КУЛТУРНА МЕДИЈАЦИЈА ВО ПРОЦЕСОТ НА АФИРМАЦИЈА НА ЕВРОПСКИОТ, РЕЛИГИСКИ ИДЕНТИТЕТ	263
32. Iliev Krste, Pop-Zarjeva Natalija - THEMATIC AND TEXTUAL COMPARISON OF THE TRAGEDIES HAMLET BY WILLIAM SHAKESPEARE AND ANTIGONE BY SOPHOCLES.....	275

33. Иљина Татьяна - ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СЛУЖЕБНЫХ СЛОВ В РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ: ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА	283
34. Iskrev Dimitar - KEY CHARACTERISTICS OF SUCCESSFUL EDUCATIONAL COUNSELING OF SCHOOL'S CLASS.....	291
35. Jakimovska Svetlana - ON TRANSLATION OF CHURCH-SLAVONIC ORTHODOX TERMS IN FRENCH.....	297
36. Jankova Natka, Jovcheska Silvana - THE ART OF BUSINESS ENGLISH	307
37. Јованов Јане - ПЕРСПЕКТИВИ ЗА НОВИ УЧЕБНИЦИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	315
38. Јованов Јане, Ромашевска Катерина - „ИЗГУБЕНАТА ГЕНЕРАЦИЈА“ – „ИЗГУБЕНА“ НИЗ ИСКУСТВАТА И ЗНАЧЕЊЕТО.....	323
39. Јорданов Киро, Чапова Загорка - ВЛИЈАНИЕТО НА СОЦИЈАЛНИТЕ МРЕЖИ ВРЗ НАСТАВАТА И ОДНОСОТ НАСТАВНИК – УЧЕНИК.....	333
40. Јосимовска Верица - КНИЖЕВНОСТА КАКО СВЕДОК НА ИСТОРИЈАТА	345
41. Југрева Марија - ДИСТОПИСКА ЛИТЕРАТУРА – ПРЕДВЕСНИК НА ИДНИНАТА ИЛИ САМО ТРЕНД ВО МОДЕРНАТА ЛИТЕРАТУРА.....	351
42. Караниколова-Чочоровска Луси - ЖЕНСКИОТ ИДЕНТИТЕТ И МЕНТАЛИТЕТ НА ЕДНА РУСКА И ЕДНА МАКЕДОНСКА АНА (ИЛИ: ЗА РОДОВАТА „ДРУГОСТ“ НА ТОЛСТОЕВАТА „АНА КАРЕНИНА“ И НА „АНА“ НА ЈОВАН КОТЕСКИ).....	357
43. Касаповска-Чадловска Милена - КОНСТРУКЦИИ СО АТРИБУТИВНИ ГЛАГОЛИ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	365
44. Кеџан Ана - WAS CATHERINE EARNSHAW A VAMPIRE? A REVISITING OF WUTHERING HEIGHTS.....	377
45. Китанов Блаже, Китанова Ирена – ТАЈНАТА НА РУЖАТА ВО МАЛИОТ ПРИНЦ НА ЕГЗИПЕРИ.....	385
46. Китанова Ирена, Петрова Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ЧИТАЊЕТО И РАБОТАТА СО ТЕКСТ ВО ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА.....	393
47. Ковалев Геннадий - К ВОПРОСУ ОБ АВТОБИОГРАФИЗМЕ В РОМАНЕ А.С.ПУШКИНА «ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН».....	401
48. Кожинкова Весна - КОСМОПОЛИТИЗМОТ ВО ТВОРЕШТВОТО НА КОЛБЕ И ЛАФАЗАНОВСКИ.....	409
49. Коробов-Латынцев Андрей - «СМЕРТЬ УНИВЕРСИТЕТА» РЕКОНСТРУКЦИЈА ФИЛОСОФИИ ОБРАЗОВАНИЯ ФРИДРИХА НИЦШЕ (ПО РАБОТЕ «ЛЕКЦИИ О БУДУЩНОСТИ УНИВЕРСИТЕТА»).....	417
50. Коцева Весна, Тодорова Марија, Уланска Татјана - ПРЕГЛЕД НА КРИТИЧКИТЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ НА КРЕШЕНОВИОТ МОДЕЛ НА УСВОЈУВАЊЕ/УЧЕЊЕ НА НЕМАЈЧИН ЈАЗИК.....	423
51. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - КУЛТУРА, ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, ИДЕНТИТЕТ	431

52. Krsteva Marija - BIOGRAPHICAL FICTIONS ABOUT THE GREAT AMERICAN AUTHORS F. SCOTT FITZGERALD AND ERNEST HEMINGWAY	439
53. Кузмановска Драгана, Шекеринова Емилија - ИНФОРМАЦИСКИ И КОМУНИКАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ ВО СОВРЕМЕНАТА НАСТАВА ВО СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	449
54. Kurteshi Voglushe, Gulevska Valentina - COMPARATIVE MONITORING OF BEHAVIOR OF PROBLEMATIC PUPILS IN KOSOVO AND MACEDONIA	457
55. Kyrchanoff Maksym W. - LITERATURIZING MODERNIZATIONS IN PRE- AND POST-MODERN SOCIETIES: DESTRUCTION OF ARCHAICNESS IN CONTEXTS OF INTELLECTUAL OPPOSITIONS OF BARBARISM AND CIVILIZATION CATEGORIES IN HISTORICAL TIME	463
56. Kyuchukova Sylvia - INCLUSION OF CHILDREN RAISED IN INSTITUTIONS TO THE DEVELOPMENTS IN THE SPHERE OF HEALTH BEHAVIOR.....	475
57. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ПОЛОЖИТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ СМИ	483
58. Леонтиќ Марија - A1 и A2 ЗАЕДНИЧКИ РЕФЕРЕНТНИ РАМНИШТА НА ЗАЕДНИЧКАТА ЕВРОПСКА РЕФЕРЕНТНА РАМКА ЗА ЈАЗИЦИ И НИВНАТА ПРИМЕНА ПРИ ПОДГОТВУВАЊЕ УЧЕБНИЦИ ЗА УЧЕЊЕ ТУРСКИ ЈАЗИК ВО ТУРЦИЈА И ВО МАКЕДОНИЈА	489
59. Мајхошев Андон – ГОВОР НА ОМРАЗА ВО ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ МЕДИУМИ ВО РМ. ПРИМЕРИ ОД РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	501
60. Макаријоска Лилјана, Ѓорѓиоска Жаклина - ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛЕКСИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ ВО ПОЕЗИЈАТА НА МИХАИЛ РЕНЦОВ	509
61. Малинов Зоранчо - ШТИП, „ЧЕТ’РСЕ“ И УНЕСКО - КАКО ДА СЕ ИСКОРИСТИ ВПИШУВАЊЕТО НА ШТИПСКИОТ ОБИЧАЈ НА СВЕТСКАТА РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ЛИСТА НА НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	515
62. Мануковска Татјана – ЗИМНИЕ СВЯТКИ В С. ПЕРШИНО И СИНИЕ ЛИПЈАГИ НИЖНЕДЕВИЦКОГО РАЙОНА ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	523
63. Марковиќ Михајло, Новотни Соња - ЗА НЕКОИ СЛОВЕНСКИ ЈАЗИЦИ (МИНАТО, СЕГАШНОСТ И ИДНИНА)	533
64. Меркулова Инна - ПАРАМЕТРИЧЕСКИЈ АНАЛИЗ ЛЕКСИКИ МАКЕДОНСКОГО ЈАЗИКА	541
65. Меркулова Ирина, Марјана Розенфелд - ЯЗЫКОВАЯ ИГРА В РОССИЙСКИХ РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ	549
66. Методијески Дејан, Голаков Костадин - ПРЕГЛЕД НА ПОЗНАЧАЈНИТЕ ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧИ	555
67. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - ПОВРЗАНОСТА МЕЃУ ОБРАЗОВАНИЕТО, ПРАКТИКАТА И ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИТЕ ЦЕЛИ ВО ОПШТЕСТВЕН КОНТЕКСТ	565

68. Мирчева-Бошевска Билјана - МОЖНОСТИ И НАЧИНИ ЗА ПРЕВОД НА ФРАЗЕМИТЕ	573
69. Михайлова Елена, Цзяннань Чжан - КОНЦЕПТ «МУЗЫКА» В ТВОРЧЕСТВЕ С.В. РАХМАНИНОВА В КОНТЕКСТЕ РАЗЛИЧНЫХ ИСКУССТВ	581
70. Михајловиќ Костадиновска Сања – МЕТАФОРИТЕ ЗА ДОН КИХОТ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	591
71. Молчанова Н. - АСТРАЛЬНИЙ КОСМОС КОНСТАНТИНА БАЛЬМОНТА	605
72. Moretti Violeta - LATIN PROVERBS AS A TWO-WAY ROAD OF CULTURAL TRANSFER	615
73. Нацев Трајче, Веселинов Драган - КУЛТУРНАТА ИСТОРИЈА НА ШТИП ВО ПРАИСТОРИЈАТА	623
74. Недюрмагомедов Георгий - СОДЕРЖАНИЕ ТЕОРИЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТАРШЕКЛАСНИКОВ РЕАЛИЗУЕМЫХ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛАХ СЕВЕРНОГО КАВКАЗА	631
75. Ниами Емил - ПОЛИТКОРЕКТНОСТА ВО МАКЕДОНСКАТА ЈАЗИЧНА СРЕДИНА	639
76. Никодиновски Звонко - СЕМИОЛОГИЈАТА НА ЖЕНАТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК - ЖЕНАТА ВООПШТО И ФИЗИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖЕНАТА	645
77. Николовска Кристина - ПОЕТСКИОТ БЛЕСОК НА ГЕНАДИЈ АЛГИ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	655
78. Ничева Весна, Ашкилова Маја, Иванова Адријана - ПРОФЕСИОНАЛНИОТ ИДЕНТИТЕТ НА НАСТАВНИКОТ – КОМПЕТЕНТЕН НАСТАВНИК НА 21- ВЕК	663
79. Новотни Соња, Марковиќ Михајло - КОНТРАСТИВНОСТ НА ДИЈАХРОНИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ПРИКАЖАН ПРЕКУ СТАРОСЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ	669
80. Орлов Алексей - ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПОРТРЕТ РЕВОЛЮЦИИ В КНИГЕ ИВАНА БУНИНА «ОКАЯННЫЕ ДНИ»	681
81. Петрова Снежана – ИНТЕРКУЛТУРНОСТА ВО КОМУНИКАЦИЈАТА (РАЗМИСЛУВАЊА ЗА КУЛТУРНО-ЦИВИЛИЗАЦИСКИТЕ И ОБРАЗОВНИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ)	691
82. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Коцев Митко - ВОСПИТНАТА ФУНКЦИЈА НА УЧИЛИШТЕТО ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО	699
83. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Китанова Ирена, Коцева Даниела - СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ КАКО ОРГАНИЗАЦИСКИ СИСТЕМ	707
84. Петрова-Џамбазова Снежана – МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО ТЕЛЕВИЗИСКИТЕ РЕКЛАМНИ ПОРАКИ	713
85. Петровска-Кузманова Катерина - МАКЕДОНСКИТЕ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО ИСТРАЖУВАЊАТА НА НИКИТА ИЛИЧ ТОЛСТОЈ	719

86. Popova Ana - THE REPRESENTATION OF ST. NICHOLAS THE WARM-HEARTED PROTECTOR AND ST. SIMEON THE STILYTES IN THE CHURCH OF ST. GEORGE AT POLOŠKO	727
87. Pop-Zarjeva Natalija, Iliev Krste - THE BYRONIC HERO: EMERGENCE, ISSUES OF DEFINITION AND HIS PROGENIES	741
88. Попоска Соња - АКЦЕНТОТ И АКЦЕНТСКИТЕ ЦЕЛОСТИ ВО ЈАЗИКОТ НА МЕДИУМИТЕ	749
89. Правдина Ирина - КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛИЗ ТЕРМИНОВ РОДСТВА В ДИАХРОНИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И СЕРБСКОГО ЯЗЫКОВ).....	759
90. Пресилска Јасмина – ВЛИЈАНИЕТО НА ФРАНЦИЈА И ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ РАЗВОЈОТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И КУЛТУРАТА ВО БИТОЛА	765
91. Продановска Весна - ВАЖНОСТА И ПРИОДИТЕ ПРИ ПРЕДАВАЊАТА ПО ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР ВО ИЗУЧУВАЊЕТО НА АНГЛИСКИОТ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	775
92. Пухова Татјана - РАСТИТЕЛЬНЫЕ ОБРАЗЫ В ВОРОНЕЖСКИХ КАЛЕНДАРНЫХ ОБРЯДАХ	785
93. Ramadanski Draginja L. - SOVIET BOOK OF THE DEAD	797
94. Ряполов Сергей - ВВЕДЕНИЕ В ФИЛОСОФИЮ» ВАСИЛИЯ НИКОЛАЕВИЧА КАРПОВА И ФОРМИРОВАНИЕ ОРИГИНАЛЬНОЙ РУССКОЙ ФИЛОСОФСКОЙ ТРАДИЦИИ	805
95. Сандева Васка, Деспот Катерина - АРХИТЕКТОНСКИ ЗАВЕСИ ВО ПРОСТОР ПРИЧИНА ЗА ДРАМАТИЧНОСТ ВО ПРОСТОР.....	817
96. Сидорук Екатерина - «МАССОВЫЙ» ЧЕЛОВЕК В КОНТЕКСТЕ РОЕВОЙ ЖИЗНИ (НА ПРИМЕРЕ ПОВЕСТИ «ГОЛУБОЕ И КРАСНОЕ», РАССКАЗА «КЛЮЧАРЕВ И АЛИМУШКИН»)	825
97. Симионска Магдалена - МОРФОСИНТАКСАТА И МЕСТОПОЛОЖБАТА НА ПРИЛОШКИТЕ ОПРЕДЕЛБИ ЗА НАЧИН ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	829
98. Симоска Силвана – ГЕРМАНСКО-МАКЕДОНСКИ ЗАЕМКИ И/ИЛИ ЛАЖНИ ПАРОВИ.....	839
99. Sîrbu Otilia - BETWEEN SACRED AND PROFANE.....	857
100. Smilkova Viktorija - INTER-LINGUSTIC ANALYSYS OF APOLOGIES IN MACEDONIAN AND ENGLISH	863
101. Ставрева Веселиновска Снежна, Кирова Снежана - КОРЕЛАЦИЈА И ИНТЕГРАЦИЈА НА НАСТАВНИТЕ СОДРЖИНИ СО ЕКОЛОШКА ТЕМАТИКА НА ЧАСОВИТЕ ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	877
102. Стојанов Трајче - ДОСТОЕВСКИ КАКО ЛИТЕРАЛИЗАЦИЈА НА ФИЛОСОФИЈАТА НА СОЛОВЈОВ	887

103. Стојаноска Иванова Татјана, Анастасовски Иван, Томевска Илиевска Елизабета - ИНТЕРКУЛТУРНИОТ ДИЈАЛОГ И СПОРТОТ	899
104. Сулејмани Умит, Челик Махмут - МЕТОДИ И ТЕХНИКИ НА ЧАСОВИТЕ ПО ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ СПОРЕД ПРОЦЕСИТЕ НА КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ	905
105. Тамкина Вера - МУЗЕЙНОЕ ЕКСПОНИРОВАНИЕ КАК ХУДОЖЕСТВЕННА ПРАКТИКА НА СОВРЕМЕННОМ ЕТАПЕ.....	915
106. Танеска Александра П., Здравковска-Адамова Благојка - ИСКАЖУВАЊЕ МИНАТОСТ СО СУМ И ИМАМ-КОНСТРУКЦИИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК СО ОСВРТ НА НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО АЛБАНСКИОТ ЈАЗИК.....	923
107. Тантуровска Лидија - „МАША И МЕДВЕДЪ“ НА МАКЕДОНСКИ	933
108. Тасевска Марица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ГЕРМАНСКИТЕ ЈАЗИЧНИ ВАРИЕТИТЕ ВО АВСТРИЈА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ Ј АЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК „SCHRITTE INTERNATIONAL”.....	943
109. Тернова Татјана - ИСТОРИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЈА А. МАРИЕНГОФА В РОМАНЕ «ЕКАТЕРИНА»	951
110. Тефова Маја Ѓ. - ВОСПИТНО-ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС / НАСТАВАТА ДЕНЕС	959
111. That Thanh-Vân Ton – LA COMMUNE DE PARIS: UNE PAGE D’HISTOIRE MÉCONNUE, DÉFORMÉE VOIRE OUBILÉE.....	971
112. Тихонова Ольга - ОСНОВЫ ТИПОЛОГИИ И ЭВОЛЮЦИЈА РОМАНТИЧЕСКОГО ГЕРОЯ В ЛИТЕРАТУРЕ XIX ВЕКА	979
113. Тодорова Марија, Коцева Весна - ШПАНСКИОТ ЈАЗИК ВО ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	989
114. Тоевски Свето - ЗНАЧЕЊЕТО НА СОВРЕМЕНИТЕ ПЕДАГОШКИ ТЕОРИИ И НА ЕФЕКТИВНАТА ИНТЕРАКТИВНА НАСТАВА - ПОГЛЕД НА ПРАКСАТА НА МАКЕДОНСКИТЕ ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТИ И НА ЈАЗИЧНИОТ ОДДЕЛ НА МИТ ИНСТИТУТОТ	997
115. Трајкова Мира - АКЦИОНА ПЕРСПЕКТИВА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ЗА НАСТАВАТА ПО ФРАНЦУСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК: AGENDA И VITET	1017
116. Уланска Татјана, Кузмановска Драгана, Кирова Снежана - СЕМАНТИЧКА СПОРЕДБА НА ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НА СРОДСТВО ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ СО МАКЕДОНСКИОТ И СРПСКИОТ ЈАЗИК	1029
117. Фролова Анна - ЯЗЫК КЛАССИКИ И ЯЗЫК СОВРЕМЕННОСТИ В ПЬЕСАХ-РЕМЕЙКАХ С. КУЗНЕЦОВА И О. БОГАЕВА «НЕТ ПОВЕСТИ ПЕЧАЛЬНЕЕ НА СВЕТЕ...» И С. ЖАТИНА «РОМЕО И ДЖУЛЬЕТТА: ВОРОНЕЖСКИЕ СТРАДАНИЯ».....	1035
118. Холина Дарња - ЭКСПРЕССИВНЫЙ СИНТАКСИС В ПОЭЗИИ У.Б. ЙЕЙТСА.....	1043

119. Хохонин Дмитрий - МЕТАФОРИЧЕСКОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАИМЕНОВАНИЙ ЛИЦ, СВЯЗАННЫХ С МУЗЫКАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И ПРОФЕССИЕЙ	1053
120. Христовска Соња – ЈАЗИКОТ ВО МОИТЕ СОНОВИ И СОНОВИТЕ НА МОИТЕ БЛИСКИ	1063
121. Цветановски Гоце - МАКЕДОНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА НЕКОИ РУСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ	1071
122. Цубалевска Мери - АСПЕКТИ НА ПРОУЧУВАЊЕ НА СТАРΟΣЛОВЕНСКАТА ЛЕКСИКА	1079
123. Челик Махмут, Сулејмани Умит - КРИТИЧКИ ОСВРТ КОН ЗБИРКАТА РАСКАЗИ „СЕДМОГЛАВИОТ ЏИН“ НА МУСТАФА КАРАХАСАН	1089
124. Чернобаева Алла - ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ГРЕХЕ И О ВОЗМЕЗДИИ В ВОРОНЕЖСКИХ ДУХОВНЫХ СТИХАХ	1097
125. Чуносова Ирина - РАЗВИТИЕ ВЫРАЗИТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ: ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	1103
126. Швецова Ольга - ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ АНТИУЧЁНОГО (НА МАТЕРИАЛЕ ПОВЕСТИ И. ГРЕКОВОЙ «КАФЕДРА»).....	1109
127. Шутаров Васко - ДИНАМИЗИРАЊЕ НА КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАТИЈА ВО РУСКО-МАКЕДОНСКИТЕ ОДНОСИ, НАЈНОВИ ПОКАЗАТЕЛИ.....	1117

УДК: 159.9.016.6:378.091.313(497.7)

ЗНАЧЕЊЕТО НА СОВРЕМЕНИТЕ ПЕДАГОШКИ ТЕОРИИ И НА ЕФЕКТИВНАТА ИНТЕРАКТИВНА НАСТАВА - ПОГЛЕД НА ПРАКСАТА НА МАКЕДОНСКИТЕ ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТИ И НА ЈАЗИЧНИОТ ОДДЕЛ НА МИТ ИНСТИТУТОТ

Свето Тоевски ¹

Апстракт

Овој труд синтетизирано анализира примена на три современи и широко застапени педагошки теории, кои се значајни заради пристапот кон дизајнирањето иновативни и напредни техники на предавање од страна на наставниците и за активното учење на студентите: теоријата на социјалниот развој на Виготски, конструктивистичката теорија на активното учење на Брунер и теоријата на „трансакционалната дистанца“ на Мајкл Мур. Колку ќе бидат интеракциите меѓу професорите и студентите и меѓу студентите поинтензивни и насочени кон врвни резултати, толку повеќе ќе има мотивација и потенцијал за развој на когнитивните способности на студентите. Трансакционалната дистанца е „когнитивен, психолошки и комуникативен простор меѓу наставникот и оној што учи“. Колку што ќе биде поголема и поразвиена интерактивноста, толку ќе биде поголем дијалогот во високообразовниот процес меѓу двата негови основни фактора: наставникот и студентот. Притоа, интерактивната настава ја намалува интеракционалната дистанца меѓу нив и ги развива когнитивните способности на студентите. Модерните педагошки теории налагаат професорот да го напушта традиционалниот стил на предавања, пасивно следени од студентите, и да ги води низ проблемите. Наместо да биде и натаму „мудрец на сцена“ („*sage on the stage*“), професорот станува „водител од страна“ („*guide on the side*“), кој не е повеќе здодевен „дисеминатор на информации“, туку е „инвентивен фацитатор на активното учење“. Овој труд ги наизира методите на интерактивно

¹ Предавач, phd candidate, Студиска програма за македонски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет на Државниот универзитет во Тетово; .sveto.toevski@yahoo.com

предавање и активно учење на најдобриот лингвистички факултет во светот за 2015 година - на Одделот за лингвистика на Масачусетс Институтот за технологија - MIT од САД, со критички осврт на праксата и на дел од македонските филолошки факултети. Со методите за изведување на наставата Лингвистичкиот оддел на Масачусетс Институтот ги обврзува своите студенти дека „мора да бидат активно вклучени во предавањата, а не само пасивно да ги слушаат, оти мора да учествуваат и во разрешување проблеми од повисоко ниво на размислување, како што се анализата, синтезата и евалуацијата.“ Ефективната интерактивна настава не е доволно присутна на македонските филолошки факултети, на кои преобладава теоретската димензија на предавањата, за сметка на праксата и на применетата лингвистика.

Клучни зборови: *интерактивна настава, когнитивни способности, активно учење*

Вовед

Цел на овој труд е да се фрли критички поглед врз три најзначајни педагошки теории во врска со активното учење и интерактивниот пристап кон наставата. Подвижувањето кон општеството на знаење бара решавање проблеми, критичко промислување, активно учење и работење во група. Преку мултимедијалното претставување на содржините и низ различните интеракции на студентите со наставниците, меѓу нив самите и со наставните содржини, кои се предаваат на факултетите, се активираат когнитивните способности на студентите и усвојувањето на знаењата станува значително поефективно. Концепцијата на вистинското и ефективно „активно учење“ мора да ги замени постојните недоволно ефективни педагошки концепции и модели на предавање на поголемиот број јазични факултети во Македонија. Следењето на најновите трендови во науката за едукацијата и практичната примена на интерактивната педагогија во областа на науката за јазикот се најдобра гаранција дека и од универзитетските амфитеатри во Македонија ќе започне да излегува нова генерација на високообразовани млади луѓе, кои ќе бидат оспособени критички да размислуваат не само за лингвистичката теорија, туку и за тоа како се употребува јазикот во праксата - македонскиот и другите јазици.

1. Теоријата на социјалниот развој на Лев Виготски

Според Лев Виготски, социјалните интеракции се средство од критично значење во когнитивниот развој на човекот. Овој бихевиорален психолог својата теорија за социјалниот развој ја формулирал главно во врска со когнитивниот развој на малите деца, но, таа може да се транспонира и на луѓето во подоцнежната фаза од возраста - врз студентите. Виготски ја вовеле идејата дека децата можат да извршуваат задачи, кои се поголем предизвик за нив, кога ним им помагаат понапредни и покомпетентни поединци. Во оваа смисла, Виготски создаде концепт што го нарече „наредната фаза на развојот“ („Zone of proximal development“ - ZPD). Поконкретно, тој идентификуваше два нивоа на когнитивниот развој: ниво на постојниот развој, во дадениот момент, кога поединецот (детето) учи сам и може индивидуално да извршува посложени задачи, додека нивото на „потенцијалниот развој“ е кога поединецот (детето) извршува покомплексни задачи, но, со помагање од покомпетентен поединец. Новиот когнитивен развој, односно, новите когнитивни структури се формираат во тој нов простор на „нареден развој“, на „потенцијален развој“, во што клучна улога имаат токму социјалните интеракции. Тие нови когнитивни структури се уште се наоѓаат во процесот на созревање, но, најнефективно созреваат само под водството на наставникот (професор), кој применува интерактивна педагогија и низ соработка (интеракции) со другите (студенти).

Во врска со концептите на „зоните на когнитивно учење“ на Виготски Барбара Блејк и Тембра Поуп нагласуваат: „Зоната на актуелниот развој“ (‘The Zone of Actual Development’ - ZAD) се појавува кога студентите можат самите да ги завршат задачите. Во оваа зона нема ништо ново, што би можел студентот да го научи. Во оваа зона студентите се независни. ‘Зоната на следниот развој’ (‘The Zone of Proximal Development’ - ZPD) бара возрасните, или врсниците, да им обезбедат помош на студентите, кои не можат да ги завршат поставените задачи без помош. ‘Зоната на следниот развој’ е јазот (просторот) меѓу она што студентите можат да го работат самостојно и она за што ним им е потребна помош во извршувањето на обврската. (Daniels, 2001). Наставата и учењето се појавуваат во ‘зоната на следниот развој’. Кога студентите се наоѓаат во оваа зона, тогаш тие можат да бидат успешни со помош на наставата.“²

² Barbara Blake and Tandra Pope: „*Developmental Psychology: Incorporating Piaget’s and Vygotsky’s Theories in Classrooms*“. „*Journal of Cross-Disciplinary Perspectives in Education*“ Vol. 1, No. 1 (May 2008) p.60.

Притоа, Блејк и Поуп напоменуваат: „Социјалната интеракција игра важна улога во учењето на студентот. Низ социјалната интеракција студентите учат еден од друг.“³ Сепак, нема секоја социјална интеракција да има формативно влијание врз когнитивниот развој: социјалната интеракција и социокултурното опкружување можат да влијаат врз процесот на когнитивниот развој, но не и да влијаат врз тоа каква когнитивна структура ќе биде формирана во „наредната фаза на развојот“. Според концепцијата што ја скицирал Виготски (1974), секоја повисока ментална функција, а со самото тоа и сите повисоки когнитивни функции и способности, се формираат во интеракција со покомпетентниот партнер, за да потоа таквите функции и способности станат интернализирани („повнатрени“). Меѓутоа, според Виготски, нема секоја социјална интеракција (интеракција насочена кон учењето - заб. моја) да биде во зоната на наредниот развој на поединецот, што значи дека нема секоја интеракција да доведе до формирање нови когнитивни способности.

Социјалната интеракција е неопходен, но не и доволен предуслов за когнитивниот развој. За да низ соработката на оние студенти, што помалку знаат и кои не се оспособени бргу да ги сфатат новите предавања, со „покомпетентните“ студенти (студентите што знаат повеќе) се формираат новите когнитивни способности на „помалку компетентните“, потребно е да се исполнат неколку услови: (1) студентот треба активно да учествува во процесот на интерактивната настава: и во интеракциите со другите студенти и со самиот наставник; (2) треба да се формира заедничка активност, чиј тек и структура ќе зависат од сите учесници, оние што ги следат предавањата, а не само од еден, или неколкумина студенти, при што резултатот не може да му се припише на ниту еден од учесниците во интерактивните предавања; (3) предавањето што ќе биде изложено од професорот треба да биде во „зоната на наредниот развој“ на студентите, односно, треба да биде такво што ќе бара способности и структури, кои и припаѓаат на следната фаза на когнитивниот развој на студентите и (4) професорот треба да им овозможи на студентите постепено се повеќе и самите да влијаат врз содржината, динамиката и карактеристиките на интерактивните предавања. Ако бидат задоволени овие услови, тогаш кај студентите ќе се поттикне процесот на интернализација на новите сознанија презентирани во предавањата и низ вежбите. Согласно со теоретската рамка на Виготски, со оглед дека социјалната интеракција има фундаментална улога во развојот на

³ Blake and Pope, *ibidem*, p.61

когницијата, применето во случајот на едукацијата во универзитетските амфитеатри тоа значи дека колку ќе бидат поинтензивни и поцелесообразни (насочени кон врвни резултати во високото образование) интеракциите меѓу професорите и студентите и меѓу самите студенти, толку повеќе ќе има мотивација и потенцијал за развој на когнитивните способности на студентите.

1.1. Клучната улога на јазикот во социointеракциското формирање на новите когнитивни структури

Иако основните премиси на социјалната, (или социокултуралната теорија, како уште се означува теоријата на Виготски) на когнитивниот развој и учењето, беа развиени уште во 30 - тите години на минатиот век, таа теорија допрва задобива реактуелизација во овој 21- век во примената во педагогијата, секако, иновирани и надолполнета. Тоа е потврда повеќе за валидноста на поставките на Виготски. Ефективната употреба на современите едукативни технологии бара употреба и на напредни, интерактивни концепти на педагогија. Теоријата на Виготски обезбедува продлабочено разбирање на наставата и учењето, што ја одразува комплексноста на општествените и културалните контексти, во кои студентите во денешно време живеат, творат и здобиваат нови сознанија. Во тие когнитивни процеси јазикот игра клучна улога и токму затоа ние во овој труд поопстојно се осврнуваме на поставките од теоријата на Виготски, поврзани со лингвистичката настава и учењето на јазикот.

Во оваа смисла, Дамс и група други автори во својата анализа на едукативната теорија на Виготски истакнуваат: „Јазичните вештини се посебно критични за создавање значења и за поврзување на новите идеи со минатите искуства и претходното знаење. Согласно со Виготски, интернализираните вештини, или психолошки алатки, 'се употребуваат за да се здобие владеење врз сопственото однесување и когниција' (Richard Hamilton and Elizabeth Ghatala, 1994). Примарен меѓу тие алатки е 'развојот на говорот и неговата врска со мислата' (ibid, 1994). Виготски тврдеше дека јазикот игра централна улога во когнитивниот развој. Тој образложуваше дека јазикот е алатка за определување на начинот според кој детето учи 'како' да мисли. Тоа е така бидејќи комплексните концепти се пренесуваат на детето преку зборовите. 'Според Виготски, учењето секогаш вклучува некој вид на надворешно искуство, кое бидува трансформирано внатре во интернализирачките процеси преку употребата на јазикот' (Preston D. Feden & Robert M. Vogel, 1993). Произлегува дека говорот и јазикот се примарни

алатки, кои се користат за да се комуницира со другите, промовирајќи го учењето.“⁴ Говорејќи за „потенцијалот на социокултуралната теорија на Виготски при градењето на интеракциските стратегии на наставникот“, Алахајар и Назари истакнуваат дека колку што е јазикот важен при учењето на јазикот, толку е значаен и во изведувањето на лингвистичката настава - било за студирање друг јазик, било за студирање на сопствениот, мајчин јазик. При тоа, овие два автора укажуваат: „...активностите во училиницата се поврзани со когнитивниот развој преку премисата дека учењето е општествено според својата природа. ...интеракцијата го моделира она што се случува било меѓу наставникот и студентите, било меѓу студентите. 'Студентскиот говор' е едно од клучните интересирања на социокултуралната теорија.“⁵

Говорејќи за јазикот како алатка во процесот на учење, Дамс и неговите колеги - истражувачи истакнуваат дека тој може да биде и предуслов за развивање на способностите за размислување од повисоките нивоа по пат на вклучување во општествените интеракции: „Според Виготски, двете примарни значења на учењето се појавуваат низ социјалната интеракција и јазикот. Јазикот во голема мера ги подобрува човековите способности да се ангажира во социјалните интеракции и да ги споделува своите искуства.“⁶ Алахајар и Назари го потенцираат и следново во контекстот на употребата на јазикот на планот на учењето: „Учењето на јазикот и употребата на јазикот се меѓусебно поврзани во таа смисла што сите можности за употреба на јазикот се и можности за учење за оние што го учат јазикот. Додека го произведуваат јазикот студентите го користат и го учат јазикот како средство за преговарања, за социјално конструирање и реконструирање значења, на поими и дејствувања. Со други зборови, 'говорењето и пишувањето претставуваат когнитивни алатки, кои ја посредуваат интернализацијата и ја екстернализираат внатрешната психолошка активност, ресоцијализирајќи го и препознавајќи го тоа за поединецот; алатки кои што го конструираат, го разградуваат и го регулираат знаењето'. Емпириските студии на Свејн (2001) и на Свејн и

⁴ M. Dahms, K. Geonnotti, D. Passalacqua (and others): „*The Educational Theory of Lev Vygotsky: an analysis*“, 2007, p.1-2

⁵ Negah Allahyar and Ahmad Nazari: „*Potentiality of Wigotsky's sociocultural theory in exploring the role of teacher perceptions, expectations and interaction strategies*“. Working Papers in Language Pedagogy - WoPaLP, Vol. 6, 2012, p.86

⁶ M. Dahms, K. Geonnotti, D. Passalacqua (and others), *ibidem*, p.4

Лапкин (2002) покажаа дека во интеракциите на соработка наставниците и студентите можат да работат заедно, за да произведуваат интелектуални активности и да креираат услови за учење на јазикот. Од таа теоретска перспектива гледано, учењето на јазикот и градењето на знаењето се случуваат кога оние што учат, кои не се само пасивни реципиенти, туку и активни градители на нивната сопствена околина на учење, стануваат вклучени во нивната интеракција, или медијација со алатките, со наставниците или со нивните вршници, поупатени според знаењето. 'Овој процес е асиметричен и тогаш се развива 'зоната на проксималниот развој'."

7

2. Конструктивистичката теорија на активното учење на Џером Сејмор Брунер

Еден од највлијателните когнитивни и едукативни психолози на 20-тиот век Џером Сејмор Брунер на наставата и на учењето им пристапува од когнитивен аспект. Брунер сметал дека студентите треба да бидат активни учесници на конструирањето на сопственото знаење. Тој ја критикувал наставата во која знаењето само се изложува и им се дава на поединците во готов облик. Наставникот треба да ги предочи фактите и податоците, додека врските и односите меѓу нив мораат да ги откриваат самите студенти. Суштината на откритието се состои во тоа студентите самите да ги воочат сличностите и разликите меѓу предметите и појавите и врз основана тоа да ги групираат (да ги кодираат), односно, врз основа на врските да ја воспостават хиерархијата. Во наставата по пат на откритие мошне важна улога има наставникот, кој на студентите треба да им обезбеди потребни инструменти за откривање на врските и односите, максимално да го предизвикува и да го поттикнува мисловното ангажирање на секој поединец. Околу својата теорија за учењето по пат на сопствени откривања Брунер има кажано: „Наша цел како наставници е да им дадеме на нашите студенти цврсти познавања за наставниот предмет и да ги направиме самостојни и самодетствувачки како мислителите, што ќе продолжи и откако тие ќе го завршат своето формално школување. ... во предавалницата е потребен таков стил на предавања кои ќе го охрабруваат ставот за потрага и откривање. ... Наставникот како изложувач и студентот како слушател ...

⁷ Negah Allahyar and Ahmad Nazari: „*Potentiality of Wigotsky's sociocultural theory in exploring the role of teacher perceptions, expectations and interaction strategies*“. Working Papers in Language Pedagogy - WoPaLP, Vol. 6, 2012, p.86

треба да бидат во ситуација на една поголема заедна соработка.“⁸ Во оваа смисла, Брунер сметал дека студентите треба да бидат активни учесници на конструирањето на сопственото знаење. Тој го сфаќа учењето на јазикот како креативна и откривачка активност, во која „студентот ќе биде главен актер многу повеќе што ќе претставува само пасивен слушател врзан за клупата“.

Според конструктивистичката теорија на учење, највисоко рамниште на здобивање знаење е откривањето, бидејќи се состои во преуредување и трансформирање на доказите, кои овозможуваат здобивање ново знаење. Таа теорија сугерира дека најдобро се учи ако на студентите им се олесни изградбата на знаењето во контекст, така што ќе размислуваат за тоа што го учат. Таквата околина за учење ги вклучува активниот студент и практичните активности како што се решавањето на проблемот, соработката со врсниците и можноста за изнесување сопствени впечатоци. Конструктивистичкиот модел го гради знаењето од различни извори: од слушање и читање на лекцијата до конкретна примена. Истражувањата покажуваат дека студентите учат значително подобро низ работа, отколку со слушање. На студентите им е потребно активното учење, но истовремено и содржини, информации за да можат целосно да учествуваат во вакви активности. Од се поголем број студенти откако ќе дипломираат се очекува критичко размислување и најнакрај примена на сопственото знаење. Значи, на студентите им се потребни информации и еднакво толку и практична примена на здобиеното знаење. Оттука, проблем кој се појавува е како да се поттикне интерес кај студентите за она што го учат, како активно да бидат вклучени во наставата и да им се даде увид во она што ги очекува во вистинската работа по дипломирањето. Важно прашање е и како може да се примени стручноста и знаењето на професорот, за да им се помогне на студентите. Во дизајнирањето на решението на проблемот се поставени неколку важни факти: професорот ја менува улогата - ги води студентите низ проблемите наместо сувопарното предавање на теоријата, „*мудрецот на сцена*“ („*sage on the stage*“) станува „*водич од страна*“ („*guide on the side*“). Значи, студентот станува активен учесник во наставата: на предавањата се водат расправи, се решаваат задачи и се изведуваат експерименти. Се придава должно внимание на примената на знаењата и вештините: полесно разбирливиот материјал се преместува надвор од

⁸ Bruner, Jerome S.: „*The act of discovery*“. Harvard Educational Review, Vol 31, 1961, p.2.

предавалниците, за да во нив се ослободи време за решавање задачи и за прашање на студентите, за повратна информација, што е од пресудна важност за модерно и ефективно високо образование. Стратегијата на учење мора да се темели врз активното однесување на студентот, а не врз преземањето готови знаења. Облиците на високошколска настава: предавања, семинари и вежби треба да ги напуштат своите востановени форми на пренос на знаења и да осигураат дека процесите на спознавање настануваат низ активностите на самиот студент. Нагласката треба да биде врз учењето преку откривање, истражување, бидејќи така студентот создава ново искуство и здобива нови знаења.

3. Теорија на трансакционалната дистанца на М. Мур

„Теоријата на трансакционалната дистанца“ на Мур е една од неколкуте теории на активното учење во рамки на науката за едуацијата и во когнитивната наука. Мур го дефинираше поимот на „трансакционалната дистанца“ како психолошки и комуникативен простор меѓу оние што учат и наставниците. Мур го нагласува прашањето на интеракцијата кога ја дефинира „трансакционалната дистанца“ во контекст на интеракцијата во насока како функција на дијалогот, структурата и самостојноста на оној што учи. Дијалогот на релација студент - наставник и трансакционалната дистанца како категории се инверзно пропорционални: како што едната се зголемува, така другата се зголемува. Мур вели: „Кога дијалогот меѓу наставникот и оној што учи не постои тогаш трансакционалната дистанца меѓу нив е голема.“⁹ Интерактивноста игра централна улога во оваа и во другите теории на активното учење. Колку што ќе биде поголема и поразвиена интерактивноста, толку ќе биде поголем дијалогот во високообразовниот процес меѓу двата негови основни фактора: наставникот и студентот, при што интерактивноста ја намалува интеракционалната дистанца меѓу нив. Мур вели дека постоењето на двонасочниот дијалог во образовните интеракции на факултетите придонесува кон трансформирањето на студентот во активен учесник на предавањата и тој дополнува: „Дијалогот се развива од наставниците и оние што учат во текот на интеракциите што се појавуваат кога еден предава, а друг дава соодветен одговор на тоа предавање. Концептот на дијалогот и интеракцијата се многу слични, а напати се користат како поими и синонимно. Поимот дијалог се

⁹ Moore, M. G. (1993). „*Theory of transactional distance*“, p.27. In D. Keegan, (Ed.), „*Theoretical principles of distance education*“. New York: Routledge

користи за да ја опише интеракцијата, или серијата интеракции кои имаат позитивни квалитети, додека некои други интеракции може и да немаат позитивни квалитети. Дијалогот е намерен, целесообразен, конструктивен и вреднуван од секоја страна во односната интеракција. Секоја страна во дијалогот е почитуван и активен слушател, секој е придонесувач и ги гради интеракциите со другата страна во тој процес на интеракција. Насоката на дијалогот во едукативната врска е кон подобро разбирање од страна на студентот.“¹⁰ Според Мур, „опсегот на трансакционалната дистанца во образовната програма е функција на три сета на варијабли, кои не претставуваат технолошки или комуникациски варијабли, туку се варијабли во предавањето и учењето, како и во интеракцијата меѓу предавањето и учењето“. Тие три варијабли се дијалогот, структурата и автономијата на оној што учи. Според Мур, „структурата ја изразува ригидноста, или флексибилноста на образовните цели во програмата, стратегиите на предавање и методите на евалуација“. Таа го опишува опсегот во кој образовната програма може да се приспособува, или да биде респозивна кон индивидуалните потреби на секој студент. Мур истакнува дека „кога образовната програма е високоструктурирана а кога дијалогот предавач / студент не постои, тогаш трансакционалната дистанца меѓу студентите и наставниците е голема“.¹¹

Во секој случај, постоењето развиен дијалог во интеракцијата наставник - студент е од суштинско значење за развојот на когнитивните способности на студентите. Бодомо, Лук и Антила се категорични дека „интерактивните предавања и намалената интерактивна дистанца меѓу професорите и студентите доведуваат до зголемување на способностите на студентите критички да размислуваат, да поседуваат академска ригорозност и иницијативност, како и да имаат оспособеност за конструирање нови идеи од постојните концепти“, дополнувајќи: „Интерактивноста е суштински аспект на настојувањата за дизајнирање лингвистички курсеви, без оглед дали се работи за предавања ’лице в лице“, или учење на дистанца. Општеството бара универзитети и други образовни институции, кои произведуваат дипломирани студенти кои претставуваат креативни мислителите и решавачите на проблеми. ... За да се постигне оваа цел, треба да ги реформираме нашите методи на настава, подвижувајќи се од повеќе

¹⁰ Moore, M. G. (1993). „*Theory of transactional distance*“, p.23. In D. Keegan, (Ed.), „*Theoretical principles of distance education*“. New York: Routledge

¹¹ Moore, M. G., *ibidem*,

пасивните методи на предавања кон повеќе активните и интерактивните методи на предавања.“¹² Интеракцискиот метод на наставата и учењето подразбира и постоење така наречена „комуникативна предавалница / училница“ („communicative classroom“) и комуникативен пристап кон овие два важни педагошки процеса. Во оваа смисла Керол Греј и Џон Клапер ги истакнуваат следниве карактеристики на таквата „комуникативна предавалница“, во која ќе се одржува интерактивната настава: „Предизвик За таквата јазична предавалница предизвик претставува развојот на интернализираната лингвистичка компетенција на оној што учи; односно, нивното имплицитно знаење и капацитетот за правилната употреба на јазикот, во тандем и интерактивно со експлицитното знаење за граматичките и фонолошките правила. ... комуникативната предавалница се карактеризира со: (1) граматика како фацитатот на комуникацијата, (2) фазен развој од предкомуникативни кон слободнокомуникативни вежби, (3) индуктивно учење на граматиката, (4) максимална употреба на целиот јазик, (5) ставање на фокусот врз значењето, (6) наменска употреба на јазикот, (7) истакнување на потребите на оној што учи на прв план, (8), персонализација на јазикот, (9) креативна употреба на јазикот, (10) интеракција меѓу оние што учат, (11) употреба на автентичен јазик и материјали и (12) пристап кон наставата и оценувањето со мешовити вештини“¹³

4. Праксата и применетата лингвистика на маргините на наставата на македонските јазични факултети

Во јазичната настава треба да постои рамнотежа меѓу теоријата за јазикот и јазичната пракса, а токму применетата лингвистика е тој „мост меѓу теоријата и праксата“. Говорејќи за применетата лингвистика и предавањата за јазикот во 21-виот век, Вивијан Кук укажува на големата важност на применетата лингвистика како „централна дисциплина во

¹² Adams Bodo, K. K. Luke and Arto Anttila: „*Interactivity in Web-based Teaching of Linguistics Courses*“. Paper presented at UGC conference on New challenges for educational practice in Higher Education in Hong Kong, 24-26 May 2001

¹³ Carol Gray and John Klapper: „*Key aspects of teaching and learning in languages*“, p.329. Published in: „*A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education - Enhancing Academic Practice*“, Third edition, 2009. Edited by: Heather Fry, Steve Ketteridge and Stephanie Marshall. Publisher: Routledge, UK

јазичните науки која се занимава со изнаоѓање практични решенија за реалните јазични проблеми од реалниот свет“ и нагласува: „Исклучивото создавање описи на јазикот не е само по себе решавање на проблемите, дури и ако тоа може да придонесе кон решенијата. Применетите лингвисти ги имаат дизајнирано силабусите и тестовите ширум светот... комуникативната методологија бара училница, во која наставникот е повеќе организатор отколку авторитет. ... Голем број поединци настојуваат да ја изградат иднината на јазичните предавања засновани врз солидниот концепт на јазикот во применетата лингвистика.“¹⁴ Според Х. Штерн, применетата лингвистика е релевантна, има важност во педагогијата и јазичната настава на „вториот јазик“ („L 2 teaching“), односно, наставата за странските јазици, истакнувајќи: „Јазичната настава (‘педагогијата на вториот јазик’) има три главни извори: 1) опис на јазикот, 2) теорија на учење на јазикот и 3) теорија на употреба на јазикот. ... Научните дисциплини кои обезбедуваат неопходни теоретски основи и базични податоци за јазичната настава се: психологија за теоријата за учењето, психолингвистика за теоријата на учењето на јазикот, општа лингвистика за опис на јазикот и социолингвистика за теоријата за употреба на јазикот во општеството. Овие четири дисциплини заеднички се занимаваат со проблемот на јазичната едукација и ја конституираат проблемски ориентираната дисциплина, која Бернард Сполски ја нарекува образовна лингвистика, додека другите ја именуваат како применета лингвистика. ... Образовната (применетата - заб.моја) лингвистика не е релевантна само за педагогијата на вториот јазик, туку таа има релеванција и за други прашања на јазичната едукација, како што се наставата за првиот јазик, наставата за читање и едукацијата за говорот.“¹⁵

Како поткрепа на важноста на применетата лингвистика во секојдневните предавања од областа на јазикот би ги изнеле и следните ставови на Х.Г. Видовсон: „Посредувањето меѓу теоријата и практиката го дефинира полето на применетата лингвистика, што ја поврзува со јазичната настава. Применетата лингвистика мора да биде практикувана од наставниците, ако сакаат да имаат ефективна оперативна релеванција во своето работење. Перспективите на педагогијата ги прават значителни

¹⁴ Vivian Cook: „*Applied linguistics and language teaching in the 21st century*“. In: „*Introduction to Contemporary Applied Linguistics*“, Vivian Cook and Li Wei (eds.) 2009.

¹⁵ H. N. Stern: „*Fundamental Concepts of Language Teaching*“, p.37-39. Oxford University Press, Oxford, Great Britain, Seventh impression 1991

барањата за еден наставник - практичар. ... Од ваква гледна точка, предавањето за јазикот треба да претставува принципиелна активност насочена кон разрешување проблеми, еден вид операционална истражувачка активност ... тоа се истражувањата во теоретската и применетата лингвистика, кои обезбедуваат решенија.“¹⁶

Значи, во јазичната настава треба да постои рамнотежа меѓу теоријата за јазикот и јазичната пракса, а токму применетата лингвистика е тој „мост меѓу теоријата и праксата“. Но, применетата лингвистика има еднакво значење и во наставата за мајчиниот јазик („L 1 language teaching“) и во наставата за „вториот“, странскиот јазик („L 2 language teaching“). Што значи, „Ова значи дека во креирањето на наставните програми на македонските филолошки факултети и на студиите по македонски јазик и во студиите за кој било од странските јазици потребно е наставата да не се сведува само на теоретизирање и опис на јазикот, туку задолжително да се обрнува внимание и како тој се употребува во општеството, во јавната сфера ... Реалната и длабинска анализа на наставните програми на филолошките факултети во Македонија, заснована и врз ставовите на Штерн, Кук и Видовсон, покажува два момента: прво, останува и натаму како преобладавајќа теоретската димензија на јазичната настава, и второ, применетата лингвистика како наставен предмет се уште не наоѓа задоволително место во наставата на тие факултети. На ниеден од петте државни филолошки факултети во наставата на додипломските студии применетата лингвистика не постои како посебен предмет, единствено неа ја има на два државни филолошки факултета во рамки на студиски програми за странски јазици и тоа во состав на вториот циклус, односно, на постдипломските студии. Слична е ситуацијата и на приватните универзитети. Особено се интересни наодите од компаративната студија на Брикена Џафери, Мишел Валдиспул и група други истражувачи од Универзитетот на Југоисточна Европа во Тетово и од Високата педагошка школа од кантонот Цуг од Швајцарија во врска со тоа каква е практичната работа на професорите на Факултетот за јазици, култури и комуникации на Универзитетот на Југоисточна Европа во наставата од лингвистичките студии, како и активностите на швајцарската високошколска институција. Авторите на студијата ги соопштуваат следните заклучни согледувања во врска со улогата на професорите и позицијата на нивните студенти на

¹⁶ H. G. Widdowson: „*Aspects of language teaching*“. Oxford University Press, 1990, p.5-7

тетовскиот јазичен факултет: „Наставниците во Тетово треба да дејствуваат како 'помошник' ('assistant'), како 'водител' ('guide'), како 'мотиватор' ('motivator'), во улога на 'модел' ('role model'), заради забрзување на самостојноста на студентот кој учи ... наставниците треба да ја преиспитаат војата улога во промовирањето на самостојноста на студентите и да им предаваат на своите студенти како да се учи. ... наставниците треба да преземат поголема одговорност за да ги охрабруваат студентите да работат посамостојно. ... на студентите треба да им бидат дадени повеќе можности за креативна работа. ... наставниците треба да ја зголемат насоченоста на активностите кон студентите во амфитеатрите, со цел да се промовира автономијата на оној што учи во системот на високото образование. ... во средина каква што е Македонија студентите се едуцираат во училища во која активностите се насочени кон наставникот. ... курикулумот во студиите треба да биде конструиран така што оној што учи ќе биде поставен во централниот фокус на тој курикулум.“¹⁷

Не постои јазичен факултет во Македонија, каде што не е формално истакнато дека се изведува интерактивна настава на студиите. Меѓутоа, Ана Ралева - Мицковска и група други истражувачи од Центарот за истражување и создавање политики од Скопје во опсежна истражувачка студија го анализирале сиот македонски високообразовен систем и донесуваат поразителни сознанија во врска со тоа колку реално се применува интерактивната настава, кои во соодветна мера се однесуваат и на јазичните факултети: ретко каде се води сметка за развојот на когнитивните способности на студентите, тие се само пасивни слушатели, а напати и дури само најобични запишувачи на она што го кажува професорот. Авторите на ова аналитичко истражување посочуваат: „...мнозинството (наставници - заб.моја) потврдија дека најголем дел од предавањата се теоретски, иако има обиди за воведување интерактивност преку презентации и дискусии. ... во методите на настава се уште се доминантни предавањето и насоченоста кон стекнување теоретски знаења наспроти конкретни вештини. ... дел од наставниците во текот на последниве години се обидуваат да внесуваат измени во методите, при што повремено практикуваат поттикнување дискусии со студентите,

¹⁷ Brikena Xhaferri, Michelle Waldispühl (eds: SEEU– PHZ): „*Students' and teachers' beliefs about Learner Autonomy at SEEU Tetovo, Macedonia and Pädagogische Hochschule Zug (PH Zug) - Kanton Zug, Switzerland: A comparative study*“, p.33. In: „*Promoting Learner Autonomy in Higher Education*“. Tetovo: South East European University, 2015.

презентации на одредени теми од страна на студентите и сл. ... Една од причините за слабата примена на интерактивни методи се големите студиски групи. ... Ова во голема мера ја спречува интерактивноста за време на наставата и ја намалува можноста за индивидуален пристап и 'настава според мера на студентот'.¹⁸

Извештајот за самовалуација на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ за четири академски години - од 2010 заклучно со 2014 година - кој е изготвен во октомври 2014 година, во еден дел ги потврдува претходните согледувања на Центарот за истражување и создавање политики. СВОТ - анализата за материјално - просторните услови и можности, како и за квалитетот на наставата и практичната работа на студентите на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, содржана во споменатиот извештај, донесува и вакви констатации, кои се однесуваат на првиот циклус на студии, меѓутоа и воопшто: **„Факултетот нема доволен број компјутери за работа на студентите. Недоволна е поврзаноста на факултетот со соодветни информациона бази. Недоволен е бројот на компјутери со интернет приклучок кои би ги користеле студентите.** Постои добра балансираност меѓу теоретската и практичната настава и индивидуалните активности, но, **доминира настава екс - катедра и се бележи недоволна интерактивна настава.** Студентите, главно, се задоволни од обезбеденоста на соодветен материјал за учење и полагање на предметот, но, во забелешките за подобрување на квалитетот на предметот наведуваат дека **учат од фотокопирани материјали**, поради недостиг на средства.¹⁹

Филолошкиот факултет на Универзитетот „Гоце Делчев“ од Штип има Студиска програма „Македонски јазик и книжевност“ - применета насока, но, во листата на задолжителни, или изборни предмети нема воопшто ја нема како посебен предмет токму применетата лингвистика, според која по некоја логика самата насока е именувана. Единствено, во листата на изборни, значи, незадолжителни предмети за петтиот семестар постои предмет „Основи на прагматиката на македонскиот јазик“²⁰. Во

¹⁸ Ана Мицковска-Ралева и др: *„Како до поквалитетно високо образование?“*. Издавач: Центар за истражување и креирање политики - Скопје, 2009 година, стр.50 - 51.

¹⁹ Универзитет „Свети Кирил и Методиј“ - Филолошки факултет „Блаже Конески“: *„Извештај за самовалуација на Филолошкиот факултет 'Блаже Конески' за периодот 2010/2011 - 2013/2014“*. Октомври 2014, стр. 14 - 38

²⁰ Иако прагматиката не е исто што и применетата лингвистика, овде ја споменуваме само затоа што таа, како лингвистичка поддисциплина, исто така,

„Целите на предметната програма“ се наведува: „Упатување во практичната употреба на јазичните единици. Завлекување во практиката на литературнојазичната норма во македонскиот јазик наспрема стилските диференцијации во практиката и степенот на усвоеност на различните норми.“²¹ Меѓутоа, кога ќе се фрли поглед на наставните теми - единици во содржината на предметната програма ќе се забележи одредена преминација на теоријата наспрема практичната употреба на јазикот: „Содржина на предметната програма: Вовед во прагматика. Прагматиката наспрема другите лингвистички дисциплини. Говорни чинови. Говорни ситуации. Паралелата семантика, стилистика наспрема прагматика. Видови прагмеми. Комуникациска наспрема лингвистичка ситуација. Внатрешнојазична референција. Кохезија и кохеренција на текстот и другите помошни средства при градба на текст. Темпорални прагмеми. Фразеопрагмеми. Комуникациски вештини во градбата на говорни ситуации. Анализа на комуникациска ситуација наспрема јазична ситуација.“²²

5. „Отклучување на знаењето“ и „зајакнување на умовите“ преку онлајн-дистрибуција на наставните материјали и партиципативна настава на МИТ Институтот

Заради поцелосно компаративно согледување на состојбите во македонската високошколска јазична настава и педагогија, фрламе аналитички поглед и врз педагошката пракса и методи на водечкиот во светот Оддел на лингвистика на МИТ Институтот за технологија од САД. Не е случајно што во сите наставни курсеви - предмети на големиот број најразновидни **интердисциплинарни** дипломски и додипломски јазични студии на МИТ Институтот се инсистира токму на апликативноста на научната теорија за јазикот, да постои мост меѓу теоријата и праксата. Лингвистичките студии на МИТ, иако немаат применета лингвистика како

зафака дел од општествената праксеологија на јазикот. Имено, прагматиката се занимава со употребата на јазикот во општествените контексти и со начините како луѓето ги произведуваат и ги разбираат значењата преку јазикот. Но, и цитираната предметна програма не се фокусира доволно на таквата општествена употреба на јазикот.

²¹ Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип Филолошки факултет, Катедра за македонски јазик и книжевност - применета насока. Наслов на предмет: *Основи на прагматиката на македонскиот јазик.*

²² Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип Филолошки факултет, Катедра за македонски јазик и книжевност - применета насока, исто

посебен наставен предмет, сепак, сите во своите наставни предмети - курсеви содржат аспект на апликативност, напоредно со теоретската димензија. Во оваа смисла е и описот на особено интересниот наставен предмет соодветно именуван како „Процесирање на јазикот“: „Овој наставен курс е семинар за разбирањето на јазикот во реално време. Курсот разгледува модели за сфаќање на реченицата и говорот од аспект на лингвистиката, психологијата и вештачката интелигенција, вклучувајќи и симболистички и конекционистички модели. Наставните теми вклучуваат разрешување на двосмисленоста и јазична комплексност; употреба на лексичката, синтаксичката, семантичката, прагматичката, контекстуалната и прозодиската информација во разбирањето на јазикот...²³ „Лабораторијата за предавање и учење“ на МИТ - Институтот на својата веб - страница декларира дека „целта на МИТ - наставниците е да креираат образовна средина, во која студентите ќе бидат академски предизвикани, активно ангажирани и лично поддржани“. Оваа „Образовна лабораторија“ истакнува: „Целта на нашите експерти во доменот на предавањата, учењето и евалуацијата на знаењата е: изнаоѓање и практикување стратегии за настава, за дизајнирање на наставните програми и за развој, засновани врз истражувања, потоа, педагогија фокусирана кон студентите, соработка и консултација со наставниците на МИТ, заради поттикнување на можностите и решенијата за креативно размислување во контекстот на нивните предавања, како и евалуација на образовни иновации и пристап кон исходите од ангажирањата на студентите, заради обезбедување конструктивна и практична повратна врска за нивното учење до наставниците.“²⁴ За сите свои оддели и студии МИТ Институтот преку интернет нуди веб - засновани публикации наречени „MIT *OpenCourseWare* (OCW)“, кои, всушност, претставуваат содржина на предавањата и сите други наставни материјали, кои ги изучуваат студентите на овој елитен американски универзитет. Со интернет - дистрибуирање на наставните материјали за своите студии и наставни предмети, но не само за своите студенти, туку и за сите луѓе ширум светот кои сакаат по пат на интернет да се запознаат со неговите научни достигнувања и академски практики, МИТ Институтот сака да постигне две цели - „отклучување на знаењата“ („*Unlocking Knowledge*“) и „засилување на умовите“ („*Empowering Minds*“), притоа нагласувајќи: „Преку „OpenCourseWare“ нашите едукатори ги

²³ Massachusetts Institute of Technology - *Language Processing: Course Description*

²⁴ Massachusetts Institute of Technology - Teaching and Learning Laboratory: *Who we are and what we do - Our Mission*.

подобруваат курсевите и курикулумите, правејќи го студирањето во нивните високошколски институции поефективно...“²⁵

Според *OpenCourseWare* за Одделот за лингвистика на МИТ Институтот, еве какви обврски ним им пропишува силабусот за предметот „Вовед во лингвистика“ на студиите по „Лингвистика и филозофија“: „Партиципацијата во дискусиите е дел од дел од компонентата на интензивните комуникации, што се бара на предавањата. ...Потребно е и изготвување домашни работи во вид на 'проблемски сетови', со неопходно користење и на концепти и аналитички техники, за кои било дискутирано на предавањата. Некој од овие проблемски сетови ќе бара од студентите и теренска работа.“²⁶

Европската Унија веќе се преориентира кон оние трендови во високото образование, кои ги применува практично МИТ Институтот во својата настава. Заради тоа, ЕУ концепира своја „Агенда за модернизација во високото образование“ („European Union Modernisation Agenda for Higher Education“). Во тој контекст, Европската Комисија во својот „Извештај за новите начини на учење и настава во високото образование“ од 2014 година истакнува дека е „потребно впрегнување на новите начини на учење и настава заради осовременување на високото образование“ и оти стремежот треба да биде кон „подобрување на квалитетот како резултат на споделени, дистрибуирани висококвалитетни материјали за учење и на покреативни и индивидуализирани педагошки пристапи“, а потоа во тој свој извештај нагласува: „Дигиталните технологии самите по себе не мора нужно да преставуваат основа за подобрување на квалитетот на учењето и наставата ... но, тие можат да го овозможат таквото подобрување и да ги поткрепат напорите кон поголема застапеност на настава фокусирана кон студентот. ... Новите технологии и комуникациски платформи, исто така, овозможуваат поголема интерактивност меѓу професорот и студентот, како и меѓу студентите од класот и надвор од класот.“²⁷ Секако дека и Македонија ќе биде обврзана да ги аплицира согледувањата и препораките од овој европски извештај во својот високошколски систем.

²⁵ Massachusetts Institute of Technology: *MIT OPENCOURSEWARE*

²⁶ Massachusetts Institute of Technology - „Linguistics and Philosophy“ » „Introduction to Linguistics“: *Syllabus*

²⁷ European Commission: „Report to the European Commission on New modes of learning and teaching in higher education“, p.18 - 19. Publications Office of the European Union, printed in Luxembourg, October 2014

Користена литература:

1. Barbara Blake and Tandra Pope: „*Developmental Psychology: Incorporating Piaget's and Vygotsky's Theories in Classrooms*“. „*Journal of Cross-Disciplinary Perspectives in Education*“ Vol. 1, No. 1 (May 2008)
2. M. Dahms, K. Geonnotti, D. Passalacqua (and others): „*The Educational Theory of Lev Vygotsky: an analysis*“, 2007
3. Negah Allahyar and Ahmad Nazari: „*Potentiality of Vygotsky's sociocultural theory in exploring the role of teacher perceptions, expectations and interaction strategies*“. Working Papers in Language Pedagogy - WoPaLP, Vol. 6, 2012
4. Bruner, Jerome S.: „*The act of discovery*“. Harvard Educational Review, Vol 31, 1961
5. Moore, M. G. (1993). „*Theory of transactional distance*“. In D. Keegan, (Ed.), „*Theoretical principles of distance education*“. New York: Routledge
6. Adams Bodo, K. K. Luke and Arto Anttila: „*Interactivity in Web-based Teaching of Linguistics Courses*“. Paper presented at UGC conference on New challenges for educational practice in Higher Education in Hong Kong, 24-26 May 2001
7. Carol Gray and John Klapper: „Key aspects of teaching and learning in languages“. Published in: „*A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education - Enhancing Academic Practice*“, Third edition, 2009. Edited by: Heather Fry, Steve Ketteridge and Stephanie Marshall. Publisher: Routledge, UK
8. Vivian Cook: „*Applied linguistics and language teaching in the 21st century*“. In: „*Introduction to Contemporary Applied Linguistics*“, Vivian Cook and Li Wei (eds.) 2009.
9. H. H. Stern: „*Fundamental Concepts of Language Teaching*“. Oxford University Press, Oxford, Great Britain, Seventh impression 1991
10. H. G. Widdowson: „*Aspects of language teaching*“. Oxford University Press, 1990
11. Brikena Xhaferri, Michelle Waldispühl (eds: SEEU– PHZ): „*Students' and teachers' beliefs about Learner Autonomy at SEEU Tetovo, Macedonia and Pädagogische Hochschule Zug (PH Zug) - Kanton Zug, Switzerland: A comparative study*“. In: „*Promoting Learner Autonomy in Higher Education*“. Tetovo: South East European University, 2015.
12. Ана Мицковска-Ралева и др.: „*Како до поквалитетно високо образование?*“. Издавач: Центар за истражување и креирање политики - Скопје, 2009
13. Универзитет „Свети Кирил и Методиј“ - Филолошки факултет „Блаже Конески“: „*Извештај за самоевалуација на Филолошкиот факултет 'Блаже Конески' за периодот 2010/2011 - 2013/2014*“. Октомври 2014
14. Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Филолошки факултет, Катедра за македонски јазик и книжевност - применета насока. Наслов на предмет: *Основи на прагматиката на македонскиот јазик*. Достапно на: <https://www.ugd.edu.mk/index.php/mk/ff/izborni-filoski/2553-osnovi-na-pragmatikata-na-makedonskiot-jazik>

15. Massachusetts Institute of Technology - *Language Processing: Course Description*
16. Massachusetts Institute of Technology - *Teaching and Learning Laboratory: Who we are and what we do - Our Mission.*
17. Massachusetts Institute of Technology: *MIT OPENCOURSEWARE*
18. Massachusetts Institute of Technology - „*Linguistics and Philosophy*“ » „*Introduction to Linguistics*“: *Syllabus*
19. European Commission: „*Report to the European Commission on New modes of learning and teaching in higher education*“. Publications Office of the European Union, printed in Luxembourg, October 2014